

UDK:336.225:061.1

Biblid 1451-3188, 9 (2010)

Год IX, бр. 33–34, стр. 121–131

Изворни научни рад

Проф. др Хасиба ХРУСТИЋ¹

ЕУ ДИРЕКТИВЕ О ОПОРЕЗИВАЊУ КАМАТЕ

ABSTRACT

In the absence of any coordination of national tax systems for taxation of savings income in the form of interest payments, particularly as far as the treatment of interest received by non-residents is concerned, residents of Member States were often able to avoid any form of taxation in their Member State of residence on interest they receive in another Member State. The ultimate aim of Council Directive on taxation of savings income in the form of interest payments made in one Member State to beneficial owners who are individuals resident in another Member State is to enable to be made subject to taxation of the latter Member State. In a Single Market having the characteristics of a domestic market, transactions between companies of different Member States should not be subject to less favourable tax conditions than those applicable to the same transactions carried out between companies of the same Member State. Therefore, EU Council has adopted Directive on a common system of taxation applicable to interest and royalty payments made between associated companies of different Member States. Interest or royalty payments made between associated companies of different Member States but arising in a Member State shall be exempt from any taxes imposed on those payments in that State.

Key words: interest rate, associated companies, residents, beneficial owner, tax deduction.

1) СВРХА

Као део пореског пакета са циљем да се одстрани штетна пореска конкуренција државе чланице су 2003. године постигле консензус о усвајању Директиве 2003/48/ЕЗ о опорезивању дохотка од камате резидената држава чланице ЕУ. Услед слободног кретања капитала (члан 56-60 Уговора ЕУ) и недостатка координације националних система у

¹ Редовни професор, Институт за међународну политику и привреду, Београд.

опорезивању дохотка у форми исплата камата, нарочито третмана камате нерезидената, резиденти држава чланица ЕУ често су избегавали да пријаве доходак од камате у држави чланици резидентства коју су добијали у другој држави чланици. То је охрабривало евазију пореза на доходак од камате и повећавало притисак на опорезивање дохотка од мање мобилних извора попут дохотка од рада, што је имало утицаја на повећање трошкова рада и смањивање могућности стварања нових радних места. Доходак од камате представља најмобилнију пореску основицу, тако да је пореска конкуренција врло распрострањена. Ова доректива је усвојена да би се осигурало функционисање унутрашњег тржишта и решио проблем пореске утаје на доходак од камате. Такође, на нивоу ЕУ усвојен је заједнички систем опорезивања исплаћених камата и ауторских накнада између повезаних компанија из различитих држава чланица како би се укинули порези уведени на извору на та плаћања и да би се елиминисало двоструко опорезивање на те исплате. Камате и ауторске накнаде између повезаних компанија у различитим држава чланица су предмет опорезивања само у једној у држави чланици према усвојеној директиви 2003/49/ЕЗ о опорезивању камата и ауторских накнада исплаћених у односима између повезаних предузећа, која се налазе у различитим државама чланицама.²

II) MEPE EY

Council Directive 2003/48/EC of 3 June 2003 on taxation of savings income in the form of interest payments; Council Directive 2003/49/EC of 3 June 2003 on a common system of taxation applicable to interest and royalty payments made between associated companies of different Member States, Council Directive 2004/76/EC of 29 April 2004 amending Directive 2003/49/EC as regards the possibility for certain Member States to apply transitional periods for the application of a common system of taxation applicable to interest and royalty payments made between associated companies of different Member States.

² “Council Directive 2003/49/EC of 3 June 2003 on a common system of taxation applicable to interest and royalty payments made between associated companies of different Member States”, *Official Journal* L 157 of 26 June 2003; Amending acts: “Directive 2004/66/EC”, OJ L 168 of 1.5.2004; “Council Directive 2004/76/EC of 29 April 2004 amending Directive 2003/49/EC as regards the possibility for certain Member States to apply transitional periods for the application of a common system of taxation applicable to interest and royalty payments made between associated companies of different Member States”, *Official Journal* L 157 of 30.4.2004, corrected by *Official Journal* L 195 of 2.6.2004.

III) САДРЖАЈ

Циљ Директиве 2003/48/ЕЗ је да се омогући да се камата коју физичко лице резидент државе чланице ЕУ добија у другој држави чланици, опорезује у држави резидентства.³ Држава исплатилац камате обавезна је да доставља релевантне податке о примаоцу камате у циљу опорезивања камате у држави резидентства. Предмет опорезивања Директиве 2003/48/ЕЗ ограничен је само исплаћену камату или дуговни захтев. Директиву примењује тзв. посредник у исплати (paying agent) ситуиран у оквиру територије на којој се примењује Уговор ЕУ. Исплата камате односи се на захтев дуга било које врсте, без обзира да ли је осигуран залогом или да ли носи право учешћа у дужниковом профиту, и нарочито доходак од државних и других обвезница, укључујући премије. Затезна камата на име закаснелих плаћања не сматра се исплатом камате. Држава чланица мора да предузме неопходне мере да осигура имплементацију ове директиве, сарадњу и аутоматску размену података о примаоцу камате. Посредник у исплати је било који економски субјект правно лице који исплаћује камату стварном власнику, а чији профит се опорезује корпоративним порезом. Стварни власник камате је физичко лице које добија камату.

Размена података

Када је стварни власник камате резидент у држави чланици која није држава чланица у којој је ситуиран поредник у исплати, Директива 2003/48/ЕЗ предвиђа услов да поредник у исплати надлежним органима државе у којој је ситуиран обезбеди минимално следеће информације о примаоцу камате: идентификацију и сталног боравка стварног власника камате; назив и адресу посредника у исплати; број рачуна стварног власника камате; идентификацију дуговог захтева који производи камату; и податке о исплати камате. Минимални обим информација у вези са исплатом камате од стране посредника у исплати мора да се разликује за специфичне категорије камате наведене у Директиви. Међутим, држава чланица може ограничити минималне информације на укупан износ камате или дохотка, укупан износ прихода, исплате или отплате. Према одредбама Директиве 2003/48/ЕЗ, надлежни органи држави чланици у којој је ситуиран посредник

³ “Council Directive 2003/48/EC of 3 June 2003 on taxation of savings income in the form of interest payments”, *Official Journal* L 157 of 26 June 2003; “Amending acts: Directive 2004/66/EC”, *Official Journal* L 168 of 1.5.2004; Directive 2006/98/EC *Official Journal* L 363 of 20.12.2006.

у исплати дужан је да комуницира са надлежним органима државе резидентства стварног власника камате. Комуникација у погледу пружања информација је аутоматска и мора се обавити најмање једном годишње, у оквиру шест месеци након истека пореске године у држави чланици посредника у исплати за исплате које су извршене у тој години.

Табела бр. 1 – Исплате камата објављене од стране држава чланица ЕУ које примењују размену информација (у мил. евра), 2008.*

Држава чланица	2005 (друга половина)	2006	2007
Белгија	—	—	—
Бугарска**	—	—	1,54
Чешка	2,92	17,81	26,75
Данска	н.а.	415,31	693,10
Немачка	1392,06	660,73	942,09
Естонија	н.а.	4,40	н.а.
Ирска	258,88	771,00	1901,24
Грчка	6,85	23,11	н.а.
Шпанија	488,11	423,42	274,64
Француска	568,14	2020,04	н.а.
Италија	280,53	280,53	н.а.
Кипар	5,26	15,05	25,54
Летонија	0,18	0,66	н.а.
Литванија	0,09	0,09	н.а.
Луксембург	1119,79	4188,68	н.а.
Мађарска	62,03	62,03	н.а.
Малта	1,02	2,10	н.а.
Холандија	320,65	816,22	370,26
Аустрија	—	—	—
Пољска	4,84	15,40	н.а.
Португалија	н.а.	0,56	н.а.
Румунија**	—	—	7,34

Држава чланица	2005 (друга половина)	2006	2007
Словенија	0,59	1,35	н.а.
Словачка	1,87	4,76	н.а.
Финска	26,02	60,93	н.а.
Шведска	н.а.	н.а.	н.а.
В. Британија***	9132,49	н.а.	н.а.
Укупно	12940,99	11824,10	н.а.

н.а. - нису расположиви подаци.

* Износ камате и промета је предмет размене информација.

** Бугарска и Румунија постале су чланице ЕУ 2007. године тако да подаци нису расположиви за 2005. и 2006. годину.

*** Фискална година у В. Британији завршава се 5. априла текуће године.

Директивом 2003/48/ЕЗ прописан је прелазни период за Белгију, Луксембург и Аустрију у којем ове државе не примењују одредбе о аутоматској размени података о исплати камате нерезидентима. За ове три државе чланице предвиђено је да примењују привремене системе до потписивања споразума ЕУ (а на основу донесених одлука Савета ЕУ) са Швајцарском, Кнежевином Андором, Кнежевином Лихтенштајн, Кнежевином Монако и Републиком Сан Марино, којим је обезбеђена ефективна и комплетна размена информација по захтеву у вези са исплатом камата како је предвиђено у ОЕЦД Моделу Конвенције о размени информација из пореске области, и до сагласности Савета ЕУ да УСА такође примењује размену податка на захтев који се тичу исплате камате резидентима држава чланица ЕУ. За време прелазног периода, када је стварни власник резидент у држави чланици другој од оне у којој је седиште посредника исплате, Белгија, Луксембург и Аустрија могле су да примењују порез по одбитку по стопи од 15% у прве три године прелазног периода, 20% у наредне три године и 35% надаље. Ове државе у прелазном периоду нису биле обавезне да обезбеде аутоматску размену података о исплати камате нерезидентима али су могле да добијају ове информације од других чланица. Прелазни период би требало да траје најкасније до 31. децембра 2010. године. Белгија већ примењује аутоматску размену података од 1. јанура 2010. године. Државе чланице које су увеле порез по одбитку задржавају 25% прихода од овог пореза на камату, а 75% прихода преносе држави чланици резидентста стварног власника камате с тим да се трансфер прихода врши у року од шест месеци за претходну пореску годину.

Табела бр. 2 – Порески приход расподељен
од стране држава чланица ЕУ са привременим порезом по одбитку
на исплате камате (у мил. евра), 28. новембар 2008.

Држава чланица	2005 (друга половина)	2006	2007
Белгија	7,51	19,61	25,92
Луксембург	35,90	124,59	153,00
Аустрија	9,48	44,32	н.а
Укупно*	52.89	194.83	-

Извор: EU Statistics.

н.а. - нису расположиви подаци.

* Подаци се односе на 75% наплаћеног пореза по одбитку који се преноси у друге државе чланице и 25% износа наплаћеног пореза који задржава држава чланица која је увела порез по одбитку.

Држава резидентства примаоца камате дужна је да одговарајућим мерама елиминисе могућност двоструког опорезивања, а које може да настане као последица уведеног пореза по одбитку у држави чланици исплатиоцу камате. Уколико је исплаћена камата била предмет опорезивања порезом по одбитку у држави чланици која није држава резидентства стварног власника камате, држава резидентства одобрава стварном власнику камате порески кредит за износ плаћеног пореза у другој чланици. Директива не спречава државе чланице да уведу друге врсте пореза по одбитку у складу са њиховим националним законом или у складу са билатералном конвенцијом о избегавању двоструког опорезивања. ЕУ је закључила споразуме са Сан Марином, Швајцарском, Андором, Лихтенштајном и Монаком којим се обезбеђују исте мере прописане Директивом 2003/48/ЕЗ у погледу опорезивања дохотка у форми камате.⁴ Те мере обухватају:

⁴ “Council Decision 2004/903/EC of 29 November 2004 on the signing of the Agreement between the European Community and the Republic of San Marino providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments and the approval and signing of the accompanying Memorandum of Understanding”, *Official Journal* L 381 of 28 December 2004; “Council Decision 2005/357/EC of 22 December 2004 on the conclusion of the Agreement between the European Community and the Republic of San Marino providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form

- порез по одбитку на исплаћену камату резидента државе чланице ЕУ;
- механизам према којем се врши расподела прихода између државе која исплаћује камату и државе резидентства примаоца камате.

Потписаним споразумима заједно са Меморандумом о разумевању са наведеним територијама, *inter alia*, омогућена је размена података на захтев са државама чланицама ЕУ.

of interest payments”, *Official Journal* L 114 of 4.5.2005; “Council Decision 2004/911/EC of 2 June 2004 on the signing and conclusion of the Agreement between the European Community and the Swiss Confederation providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments and the accompanying Memorandum of Understanding”, *Official Journal* L 385 of 29 December 2004; “Council Decision 2004/912/EC of 25 October 2004 on the conclusion of the Agreement in the form of an Exchange of Letters between the European Community and the Swiss Confederation on the date of application of the Agreement between the European Community and the Swiss Confederation providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC of 3 June 2003 on taxation of savings income in the form of interest payments”, *Official Journal* L 385 of 29 December 2004; “Council Decision 2004/828/EC of 2 November 2004 on the signing of the Agreement between the European Community and the Principality of Andorra providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments and the approval and signing of the accompanying Memorandum of Understanding”, *Official Journal* L 359 of 4 December 2004; “Council Decision 2005/356/EC of 22 December 2004 on the conclusion of the Agreement between the European Community and the Principality of Andorra providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments”, *Official Journal* L 114 of 4.5.2005; “Council Decision 2005/353/EC of 22 December 2004 on the conclusion of the Agreement between the European Community and the Principality of Liechtenstein providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments”, *Official Journal* L 112 of 3.5.2005; “Council Decision 2004/897/EC of 29 November 2004 on the signing of the Agreement between the European Community and the Principality of Liechtenstein providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments and the approval and signing of the accompanying Memorandum of Understanding”, *Official Journal* L 379 of 24 December 2004; “Council Decision 2005/347/EC of 22 December 2004 on the conclusion of the Agreement between the European Community and the Principality of Monaco providing for measures equivalent to those laid down in Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments”, *Official Journal* L 110 of 30.4.2005; “Council Decision 2005/35/EC of 7 December 2004 on the signing of the Agreement between the European Community and the Principality of Monaco providing for measures equivalent to those laid down in Council Directive 2003/48/EC on taxation of savings income in the form of interest payments and the approval and signing of the accompanying Memorandum of Understanding”, *Official Journal* L 19 of 21 January 2005.

Поред наведених, Кариби, Ђерси, Гернси и Острво Ман од јула 2005. године такође на основу потписаних споразуме и донесених одлука примењују механизам аутоматске размене података или одбијање пореза по одбитку у вези са исплатом камата нерезидентима, односно резидентима држава чланица ЕУ, према истим условима који су прописани за Белгију, Луксембург или Аустрију.⁵

Директива Савета 2003/49/ЕЗ

Савет ЕУ је 3. јуна 2003. године усвојио Директиву 2003/49/ЕЗ о заједничком систему опорезивања исплата камате и ауторских накнада између удружених компанија из различитих држава чланица (“Interest + Royalty Directive” – „И+Р Директива”). Овом директивом укида се порез по одбитку на исплаћене камате и ауторске накнаде између повезаних предузећа. Дакле, Директива 2003/49/ЕЗ има за циљ да елиминира сметње у погледу опорезивања порезом по одбитку у случају међудржавних исплата камате и ауторских накнада у оквиру групе компанија, и то укидањем пореза по одбитку на исплату камате и пореза по одбитку на исплату ауторских накнада у држави чланици исплате. Камата и ауторске накнаде се изузимају из опорезивања било којим порезом у држави чланици исплате уколико је власник ових прихода компанија или стална пословна јединица у другој држави чланици. Прелазни привремени периоди о одлагању примене Директиве прописани су за Грчку и Португалију за камате и ауторске накнаде и за Шпанију за ауторске накнаде ради ограничења директног утицаја директиве на буџете ових држава. Исплате камата и ауторске накнаде у држави чланици ослобођени су опорезивања у тој држави, тако да се камате или ауторске накнаде опорезују у држави чланици где је компанија или стална пословна јединица ситуирана. Исплате камате или ауторске накнаде од стране компаније из државе чланице или од стране сталне јединице ситуиране у другој држави чланици сматрају се насталим у тој држави, тзв. „држави извора” (“Source State”). Термин „камата” значи приход од потраживања дуга сваке врсте, независно од тога да ли је обезбеђен залогом и да ли се на основу тог потраживања стиче право на учешће у добити дужника, а нарочито приход од обвезница, укључујући премије и награде на такве

⁵ “Decision of the Representatives of the Governments of the Member States meeting within the Council of 27 November 2001 concerning the taxation of savings in Caribbean dependent or associated territories”, *Official Journal* L 314 of 30.11.2001.

хартије од вредности. Затезне камате на име закаснелих плаћања се не сматрају каматама. Термин „ауторске накнаде” значе плаћања било које врсте која су примљена као накнада за коришћење или за право коришћења ауторског права на књижевно, уметничко или научно дело, укључујући биоскопске филмове и филмове или траке за телевизију и радио, као и за коришћење или за право коришћења патента, заштитног знака, нацрта или модела, плана, тајне формуле или поступка, или за коришћење или за право коришћења индустријске, комерцијалне или научне опреме, или за информације које се односе на индустријска, комерцијална или научна искуства. Компанијом државе чланице сматра се компанија која испуњава следеће критеријуме:

- основана је у складу са законом државе чланице;
- резидент је државе чланице;
- подлеже опорезивању порезом на доходак корпорација.

Две компаније сматрају се повезаним ако једна у капиталу друге има директно минимално власништво од 25%, или када трећа компанија има директно минимално власништво од 25% у капиталу обе компаније. Повезана лица морају да буду резиденти државе чланице ЕУ. Међутим, држава чланица може да пружи опцију замене критеријума учешћа у власништву капитала са минималним бројем гласачког права. Термин “стална пословна јединица” (*permanent establishment*) значи стално место пословања ситуирано у држави чланици кроз делимично или у целини пословање компаније из друге чланице. Држава чланица извора неће применити Директиву 2003/49/ЕЗ на исплате које немају смисао камате, попут исплата које:

- се третирају као расподела профита или су исплате капитала према прописима државе извора;
- на основу дуга носе право учешћа у дужниковом профиту;
- на основу дуга дају право кредитору на размену његовог права на камату за право учешћа у дужниковом профиту;
- на основу дуга не садрже враћање износа повериоцу или када је измирење дуга дужије од 50 година након датума настанка.

Директива 2003/49/ЕЗ не спречава примену домаћих прописа који се тичу превенције од пореских превара и злоупотреба. Држава чланица може у случају трансакција чији је мотив био пореска утаја, повући или одбити да примени ову директиву.

Компаније на које се односи Директива 2003/49/ЕЗ

Према мерџер директиви и Директиви 90/435/ЕЕЗ, корист од Директиве 2003/49/ЕЗ имају компаније које су предмет опорезивања корпоративним порезом у ЕУ, порески резиденти држава чланица ЕУ и компаније наведене у Анексу Директиве 90/435/ЕЕЗ, које постоје у 15 држава чланица које су биле чланице ЕУ пре 1. маја 2004. године. Директива 2003/49/ЕЗ односи се и на компаније у новим државама чланицама, које су додате у Директиви Савета 2004/66/ЕЗ од 26 априла 2004. године.⁶ Савет ЕУ је 29 априла 2004. године усвојио Директиву 2004/76/ЕЗ на бази Предлога Комисије ЕУ од 1. априла 2004. године (COM(2004) 243 final), одобравајући неким новим државама чланицама прелазне периоде да би прилагодили унутрашње услове за примену Директиве 2003/49/ЕЗ.⁷ То су Чешка, Литванија, Летонија, Пољска и Словачка.

Табела бр. 3 – Прелазни периоди за примену Директиве 2003/49/ЕЗ

Држава чланица	Исплата камате	Исплата ауторских накнада
Чешка	—	6 година
Летонија	8 година	8 година
Литванија	6 година	6 година
Пољска	8 година	8 година
Словачка	—	2 година

Прелазни период почиње од датума примене, односно од 1. јула 2005. године. Тиме је новим државама чланицама такође одобрен прелазни период који је дат Грчкој, Шпанији и Португалији.

IV) ДАТУМ СТУПАЊА НА СНАГУ

Директива 2003/48/ЕЗ ступила је на снагу 16. јула 2003. године с тим што су државе чланице до 1. јануара 2004. године биле дужне да ускладе своје пореске прописе и порески поступак са овом директивом. Директива 2003/49/ЕЗ ступила је на снагу 26. јуна 2003. године, а државе чланице су

⁶ “Council Directive 2004/66/EC of 26 April 2004”, *Official Journal* L 168, p. 35, 67.

⁷ “Directive 2004/76/EC”, *Official Journal* L 157, p. 106.

до 1. јануара 2004. године биле дужне да ускладе своје пореске прописе и порески поступак са овом директивом.

V) ИЗВОРИ

Official Journal L 157 of 26 June 2003; *O J L* 168 of 1.5.2004; *O J L* 363 of 20.12.2006; *O J L* 157 of 26 June 2003; *O J L* 168 of 1.5.2004; *O J L* 157 of 30.4.2004.; *O J L* 195 of 2.6.2004.

VI) ЗНАЧАЈ ЗА РЕПУБЛИКУ СРБИЈУ

Имајући у виду садржај Директиве 2003/48/ЕЗ Република Србија у случају примене ове директиве не би претрпела губитке у пореским приходима с обзиром на то да се постојећим пореским прописима не омогућава повољнији порески третман камате у односу на државе чланице ЕУ тако да не представља привлачну земљу за штедњу нерезидената. Што се тиче Директиве 2003/49/ЕЗ Република Србија, попут других земаља, може да рачуна на могућност прелазног периода у примени ове директиве када постане пуноправна чланица ЕУ.